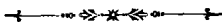


մայ քննական ընդհանուր և ընդարձակ Հայոց պատմութիւն մը կազմել, հեղինակները կրնան ըլլալ բանասիրաց յանձնաժողովի մը անդամները : Չանտեսել Տ. Նորայր Բիւզանդացոյ մեծ աշակցութիւնը : Ե.



ՄԻԻԹԱՐ ՀԵՐԱՑԻ

Տասուերկուերորդ դարու անուանի բժշկապետէն մեզի հասած միակ գործը, Ջերմանաց միփրաբուրիսը վերջապէս իր լաւագոյն ուսումնասիրողը կը գտնէ, Էռնստ Սայտլի անձին մէջ : Քիչ տարի յառաջ Յ. Քարստ Սմրատ Գունդստապլի դատաստանագիրքը կը հրատարակէր, հիմայ նոյն անմրցելի ձեռնհասութեամբ ուրիշ գերմանացի հայագէտ մը, Սայտլ, կատարած է Հերացիին թարգմանութիւնը վենետիկի հրատարակութեան վրայ¹ :

Համառօտ յառաջարանին կը յաջորդէ բուն բնագրին թարգմանութիւնը որ կը լեցնէ գիրքին մինչեւ 106 էջերը : Ասկից մինչեւ 110 էջը թուարկումն ու համառօտագրութիւնն է այն գրականութեան որ ուղղակի կամ անուղղակի կը նպաստեն Հերացիին հասկնալու : Երկայն ցանկէն կ'իմացուի որ հեղինակս ոչ միայն հայ այլ և օտար աղբիւրներու հետ շատ ծանօթ է : Բնականաբար իր դիտողութիւններն ու լուսարանութիւններն ալ, որ կը լեցնեն 111—277 էջերը, վերաբերմամբ Միսիթարի բժշկական ու ո՛ր է դժուարին բաներու ու ասութեանց, շատ ճոխ ու գոհացուցիչ են եղած : Յետոյ կը յաջորդէ հե-

ղինակին կենսագրութիւնը՝ ուր ծանօթ է Սայտլի թէ Գիրքը վաստակոցն ալ Հերացիէն թարգմանուած է², և գործին վերալուծական ցանկ մը ու աղբիւրներուն ըննութիւնը : Միսիթարի օտար աղբիւրներէ, արար, յոյն, պարսիկ, ըրած կոչումներուն համեմատական ցուցակը կազմած է, ուր նշանակուած են թէ այն կտորները իրենց հեղինակներու ո՛ր աշխատութեանց մէջ կը գտնուին : Գիրքը կը վերջանայ ցանկերով, գերմաներէն, հայերէն, արար, պարսիկ և թուրք հոմանիշներու, դասական և միջին յունարէն բառերու :

Սայտլ կը ցուցնէ այս աշխատութեամբ թէ ինք ոչ միայն հայերէնը հիմնովին գիտէ, այլ նաեւ յոյն, պարսիկ, արար ու թուրք լեզուները, որոնք անհրաժեշտ էին կատարեալ ընելու Ջերմանաց միսիթարութեան ուսումնասիրութիւն մը, ինչպէս ըրած է ինք :



ՀԱՅԿԱՆԱԿԱՆՔ

Պայրըն, որ հայերէն կը սովորէր Ս. Ղազարու մէջ, երբեք ազդեցութիւն մը չկրե՞ց իր հայկական ընթերցումներէն — Պայրըն խօսելով իր իր կայե՛ն ողբերգութեան վրայ՝ ըսած է իր բանկամ Մէտուինի. «Որ մը մտքէս անցաւ Հայկական Աստուածաշունչի՛ն հետեւի, և նախանձը դնել իբրեւ պատճառ կայէնի ոճին, գինքը ներկայացնելով իբրեւ իր քրոշ սիրողը, բայց թէպէտ գծողութեան այսպիսի պատճառ մը աւելի հաւանական կրնար երեւալ՝ զայն մէկզի թողուցի՝ ուղղադաւան վարդապետութիւն չըլալուն համար» : Ընթերցողը կը գուշակեն անշուշտ՝ թէ Հայկական Աստուածաշունչը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ Անվանք գիրք Հիմ կտակարանի, հրատարակուած Հ. Սարգիս Յովսէփեանէ՝ ի վենետիկ :

1. Գիրքին գերմաներէն վերնագիրն է Mechithar's des Meisterarates aus Her «Trost bei Fiebern» nach dem Venediger Drucke vom Jahre 1882 zum ersten Male aus dem Mittelarmenischen übersetzt und erläutert von Dr. med. Ernst Seidel, Leipzig, Verlag von Johann Ambrosius Barth 1908.

2. Տես Բազմալէզ 1906 թիւ 10